

Obnova

Časopis za kulturu, društvo i politiku

10. BROJ | LISTOPAD 2018

TEMA BROJA

Konzervativna revolucija

Obnova

Časopis za kulturu, društvo i politiku

Listopad, 2018. godine

Obnova

Časopis za kulturu, društvo i politiku

NAKLADNIK

Udruga „Obnova“

ZA NAKLADNIKA

Marko Paradžik

UREDNIŠTVO

Davor Dijanović, Marin Sabolović

GLAVNI UREDNIK RUBRIKE „UMJETNOST“

Ante Brešić Mikulić

GLAVNI I ODGOVORNI UREDNIK

Marko Paradžik

TAJNICA UREDNIŠTVA

Nikolina Rodić

LEKTURA

Tihana Pšenko Miloš

RECENZENTI

FOTOGRAFIJE UZ ČLANKE VEZANE ZA TEMU BROJA

Marko Paradžik i Janja Hrkač Paradžik

GRAFIČKI DIZAJN, PRIJELOM I PRIPREMA ZA TISAK

Brandiac

TISAK

Tiskara Zebra

ISSN

1849-0697

MREŽNE STRANICE

www.obnova.com.hr

E-MAIL

casopis.obnova@gmail.com

DAVOR DIJANOVIĆ

davor.dijanovic@gmail.com

MARKO PARADŽIK, MAG. IUR.

theodorospara@gmail.com

IVAN DADIĆ, UNIV. BACC. ING. NAUT

dada128@hotmail.com

TIHANA PŠENKO MILOŠ, MAG. EDUC. CROAT., MAG., MAG. COMM.

tihana158@gmail.com

MARKO MUSTIĆ, STUDENT SOCIOLOGIJE

marko.mustic@gmail.com

NIKOLINA RODIĆ, STUDENTICA EKONOMIJE

rodicnikolina@hotmail.com

DINO LJUBIĆ, STUDENT POMORSKOG FAKULTETA U SPLITU

uvelavristina@hotmail.com

PETAR ČUJO, MAG. ART

cujo.petar@gmail.com

MARIO TOMAS, MAG. HIST

mariotms1@gmail.com

EDIN MUFTIĆ, MAG. HIST

eddin.muftic@gmail.com

TIHOMIR VUK, MAG. HIST

tvuk26@hotmail.com

LEO MARIĆ, MAG. HIST.

leo.maric91@gmail.com

JOSIP VDOVIĆ, MAG. HIST

josip.vdovic@hotmail.com

ANTONIO KARLOVIĆ, MAGISTAR POLITOLOGIJE

karlovicz202@gmail.com

DRAŽEN STOJANOVIĆ, MAGISTAR TEOLOGIJE

drazen_rama@hotmail.com

FRANJO MATANOVIĆ

franjomatanovic@gmail.com

Sadržaj

MARKO PARADŽIK

Razgovor s odvjetnikom Krešimirom Planinićem 8

MARKO PARADŽIK

Carl Schmitt - Uvod u osnove filozofije prava konzervativne revolucije 16

DAVOR DIJANOVIĆ

Razgovor s Matom Mijićem 32

MARIO TOMAS

Evola i Jünger, tradicionalistička kritika 40

DINO LJUBIĆ

Razgovor s Karlom Starčevićem 51

LEO MARIĆ

Konzervatizam i revolucija u političkoj misli Josepha de Maistrea 56

NIKOLINA RODIĆ

Razgovor s Tanjom Trošelj Miočević 64

MARKO PARADŽIK

Prikaz knjige "Hrvati pod KOS-ovim krilom (završni račun Haaškog suda)" 72

TIHOMIR VUK

Djelovanje kardinala Alojzija Stepinca tijekom Drugog svjetskog rata 76

EDIN MUFTIĆ

Abdul-Malik i Kupola na stijeni – Razgradnja jednog mita 86

IVAN DADIĆ (DADO DADA)

Poganstvo i gospodin Lowes Dickinson (prijevod) 94

Tema broja

Razno

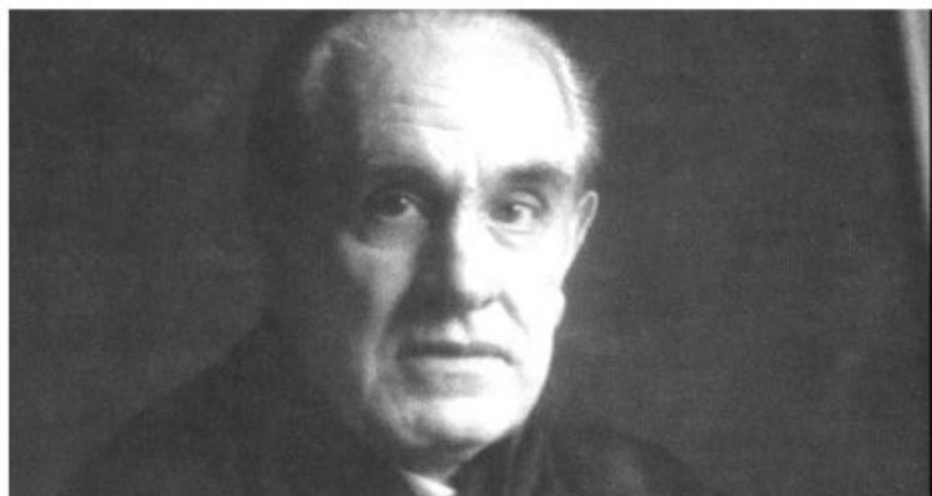
Umjetnost	PETAR ČUJO Prikaz likovnog umjetnika (kiparstvo) 102
	EDIN MUFTIĆ Mahmud Darviš, <i>Faze Anat</i> 104
	MARKO PARADŽIK Recenzija predstave <i>Tko je ubio Zvonka Bušića</i> 111
<hr/>	
Književnost	KALIOPA A. B. Šimiću 118
	ANTONIO KARLOVIĆ Moć dugih noževa, Njemačka, Wagner, Marija nakon raspeća, On, Patetika 119
	JOSIP VIDOVIĆ Kapljica, Pjena 129
	DRAŽEN STOJANOVIĆ Stanodavac praznine 131
	FRANJO MATANOVIĆ Nenormalna normalnost, U boli ranjeni, Jedna jednakost koja postoji je, Sljedbenik religije Seks, Drugs & Rock'N'Roll, Seksualna religija, O Hendrixu i drugim stvarčicama, Crvene i crne marame 132
	MARKO MUSTIĆ Ugodan razgovor (kratka priča) 138
MARKO PARADŽIK Odžak (kratka priča) 150	

Evola i Jünger, tradicionalistička kritika

AUTOR:

Mario Tomas¹

Pregledni članak | Rukopis zaprimljen: 17.2.2018 | Rukopis prihvaćen za tisak: 10.04.2018.

SAŽETAK

Članak obrađuje pristup talijanskoga filozofa Juliusa Evole prema misli Ernsta Jüngerera, istaknutoga predstavnika njemačke konzervativne revolucije. Središnji koncepti kojima se Evola bavio u svojim osvrtima na Jüngerova djela bili su estetika nasilja, lik radnika, moderno reakcionarstvo kroz prizmu vlastite teorije tradicionalizma. Odnos između dvojice identitarnih mislioca varira od prihvatanja do kritičkoga osporavanja u nekim točkama koje je Evola smatrao relevantnima.

Ključne riječi: *tradicionalizam, antimodernost, moderno reakcionarstvo, Julius Evola,*

¹ mag. hist., Državni arhiv Slavonski Brod, mariotms1@gmail.com, stavovi izneseni u članku nisu stavovi navedene ustanove.

Ernst Jünger

1. Uvod

Definirati intelektualnu vrijednost pojedinog mislioca znači, između ostaloga, individualizirati unutar njegovoga sustava misli različite konceptualne odnose s drugim autorima i procese modifikacije koje su isti polučili, kao i integraciju tih utjecaja unutar njegove misli. Tako izazov predstavlja individualizirati uporišne točke Evoline misli koje se dotiču Ernsta Jüngerera. Odnos Evola – Jünger bio je hvaljen i uzdizan na apologetski način zbog kulturalnih sličnosti, obogaćen jednim općim antikonformizmom. U ovom radu namjeravam dati uvid u analizu važnih postulata Jüngerove misli u svjetlu interpretacije koje je na njih dao Julius Evola. Evola se nije ograničio na prijevod i komentar Jüngerovih djela u Italiji. Njegov je interes prije svega bio političko-ideološkoga karaktera i izražava se u jednoj tradicionalističkoj kritici Jüngerera kao modernoga reacionara uz nekoliko formiranih uputa koje su potom elaborirane kao kodeksi ponašanja prema talijanskoj i europskoj desnici.

Tri su aspekta koja simbiozu Evola – Jünger čine relevantnom zbog svojih političko-ideoloških implikacija:

- 1) opravdavanje nasilja, kao puta za duhovno ostvarivanje
- 2) elaboriranje etički-antropološkoga modela „ratnika“ koji je uvelike mutirao iz Jüngerovoga „radnika“
- 3) ideja jednog nadilaženja nihilizma nad etikom koja se temelji na Jüngerovom „herojskom realizmu“.

Kroz vrednovanje ove uloge prijenosa i političko-ideološke kodifikacije moguće je dohvatiti važnost „jüngerovskoga osvrta“ u Evolinoj teorijskoj sintezi, posebno nakon Drugoga svjetskoga rata, od suprotstavljenih pozicija ratnik – trgovac u djelu „Gliuomini e lerovine“ („Ljudi i ruševine“) do refleksija o nihilizmu iznesenih u djelu „Cavalacare la tigre“ („Zajaši tigra“). Kroz Evolinu medijaciju Jünger postaje, u ezoterijsko-tradicionalističkom smislu, dio kulture i politike u talijanskim identitarnim krugovima.

2. Od estetike do metafizike nasilja

Iz Evolinoga kuta gledanja, Jünger je prije svega pisac protiv „duha vremena“. Autor knjiga kao što su „Oluja čelika“, „Borba kao unutarnje iskustvo“, „Vatra i krv“, gdje se esencija modernoga traži u totalnoj mobilizaciji radi vojne učinkovitosti koja potom testira kapacitete ljudskih osjetila. Dakle, potpuna suprotnost defetističkoj i pacifističkoj literaturi nakon Prvoga svjetskoga rata. U tim djelima Jünger podcrtava duhovne, tj. transcendentne dimenzije koje rat može prikazati odlučnom tipu čovjeka u svojim modernim i totalnim te tehnički najdestruktivnijim oblicima. U 30-im godinama prošloga stoljeća Evola je iscrpno konceptualizirao vlastitu perspektivu metafizike nasilja. U toj, tradicionalističko-ezoterijskoj perspektivi, moderni rat određuje krizu buržujске osobnosti koja može doživjeti vrhunac kroz dva ishoda: po jednom može se razriješiti u silama iz nužde i elementarnim nagonima koji dovode pojedinca u prirodno stanje, s druge strane, sve što je više od pukog „elementarnog“ i nije „jednostavno ljudsko“ može se aktualizirati kroz herojsko iskustvo, postaje sredstvo uzdizanja i integracije osobnosti u jedan transcendentni način postojanja. Nadilaženje „ljudskoga“ koje se događa u ratu može, dakle, dovesti do „nadjudskoga“. Prva mogućnost opisana je u djelima poput „Na zapadu ništa novo“ od Remarquea koje se smatra remek-djelom defetizma.² Druga je mogućnost Jüngerova estetika nasilja koju je Evola preuzeo u poslijeratnom razdoblju i smjestio u svoju tradicionalističku interpretaciju uz koncepte poput džihada, križarstva i hinduističke Bhavadav-gīte. Evola preuzima Jüngerov diskurs kroz dva aspekta. Prvi je ideja rata kao „otkrivanje nastanka forme elementarnoga“, trenutka spajanja kaosa i reda, dekadencije i epohalne tranzicije jer se s modernim ratom oslobađa elementarno vezano uz materijalno, pojedinac se mora odmjeriti s tim, postati instrument mehanike, i istodobno je koristiti u duhovnom smislu. Drugi aspekt odnosi se na inzistiranje na „ekstazi požrtvovnosti“, u kojoj prevladava surovi instinkt. Kod Jüngerova, slično kao i kod Evole, rat je „krv“, ali u istodobno i „vatra“, tj. duhovna esencija u čijoj vrlini čovjek transcendirá samoga sebe pred prijetnjom elementarnoga, oslobođenoga modernim ratom. U tome je čovjek predodređen da poklekne, osim ako ne stvori novu unutarnju dimenziju koja se u slučaju ratnih ograničenja pokazuje u obliku hladnoga, lucidnoga i složenoga herojstva. U njemu se pred najpreciznijom tehničkom pripremom pojavljuje požrtvovni stav, tj. sposobnost čov-

2 Julius Evola, *Metaphysics of war*, (2011), 35.

jeka da zavoli najdestruktivnije situacije koje, u svojoj osnovi, nude mogućnosti za doseganjem „apsolutnoga čovjeka“.³ Lišena Jüngerovih estetskih implikacija, Evolina metafizika rata ostala je jedan od najprepoznatljivijih dijelova njegove misli.

3. Jüngerov radnik

Transformirati iskustvo s bojišnice u trajno, učiniti od ratničke etike temelj postojanja i individualca. To je ideološko-politička perspektiva koja je 1943. privukla Evolinu pozornost na Jüngerovo djelo *Arbeiter*, „Radnik – vladavina i lik“. Ipak, njegova pozicija prema pojmu „rada“ koji se provlači kroz sam tekst bila je kritična. Na osnovi metafizike dekadencije nadahnute Renéom Guénonom, identificira negativno Jüngerov „rad“ s erom „četvrtе države“ u kojoj nakon prevlasti buržoaskoga društva („treće države“) dominira kolektivizam. „Daleko od toga da je dolazak društva koje Jünger opisuje pozitivna pojava, dapače, to je sumračna promjena. Ako je sigurno da je fenomen izbivanja ‘elementarnoga’ u današnjem svijetu realan, ne treba se zbog toga zavaravati glede kvalitete koja dominira u herojskoj, aktivističkoj i tragičnoj supstanci koja je uzdizana zbog narušavanja konstrukcija i mitova ‘sigurnosti’ iz ere treće države“.⁴ Očito je kako je 1943. Evola sa skeptičnošću gledao na erupciju „elementarnoga“ koje Jünger opisuje u svojem djelu i kako se u društvenim gibanjima nalaze silnice koje su se njemu činile daleko od „superiornih principa“. Nakon Drugoga svjetskoga rata Evola će odbaciti ovu kritiku prema konceptu „rada“ kod Jüngera i 1960. napisati: „U jüngerovskom smislu rad, radnik i država rada nisu više kategorije ‘četvrtе kolektivističke države’ već bivaju integrirani u vrijednosti herojskoga i aktivističkoga te u određenom smislu i ‘asketsko-ratničkog’“.⁵ Upravo je djelo objavljeno iste 1960. bio rezultat Evolinoga izravnoga obraćanja Jüngeru sedam godina ranije. U svojem pismu iz 1953. tražio je od njemačkoga autora dopuštenje za prijevod „Radnika“. Pismo zadržava i jednu zanimljivu informaciju – Evola i Jünger poznavali su se neposredno preko medijacije filozofa Armina Mohlera, koji je Evoli poklonio primjerak knjige „Heliopolis“ koji je potpisao Jünger, ali se nisu osobno susreli. Evola je tom prilikom istaknuo: „Oprostite mi na ovom zahtjevu koji mi je ponovno ponudio uvijek odgađanu priliku da s vama ostvarim

3 Francesco Cassata, *A destra del fascismo – profilopolitico di Julius Evola*, (2003), 358.

4 Cassata, *A destra*, 359–360.

5 Julius Evola, *L'Operaio nel pensiero di Ernst Jünger*, (1998), 120.

kontakt uživo“.⁶ Projekt koji je Evola priželjkivao nije imao učinka zbog problema s izdavačima. Umjesto prijevoda, Evola je 1960. uspio objaviti djelo *L'Operaione pensiero di Ernst Jünger* („Radnik u misli Ernsta Jüngera“), iscrpnu vlastitu interpretaciju kapitalnoga djela. Gotovo trideset godina od objave izvornoga djela u Njemačkoj, Evola nudi „Radnika“ u svjetlu njegove nove aktualnosti, motivirane s dvije različite argumentacije. U prvom redu radi se o usporedbi između međuratnoga i postratnoga razdoblja. Potvrđena u pismu iz 1953., ova je ideja predstavljena od strane Evole i nešto ranije u recenziji djela Armina Mohlera o konzervativnoj revoluciji u Njemačkoj gdje je spomenuti kulturalni pokret u Njemačkoj predstavio u kontekstu „trećega puta“ između „revolucije“ i „reakcije“: „Svjedočeci danas situaciji usporedivoj s onom nakon Prvoga svjetskoga rata, moguće je da se pojave slične potrebe prema jednoj 'trećoj strani'. U tom slučaju, ostaje za vidjeti čije bi se ruke pokazale sposobnima upravljati primjereno razvojem koji rekonstruirao spomenuti smisao.“⁷ U osvrtu na Mohlera u tom „povratku u Weimar“, Evola predviđa povratak revolucionarno-konzervativnoga *Weltanschauung*a u prizmi koja kasnije obilježava pojavu političko-kulturalnoga fenomena europske nove desnice.⁸ U ambijentu ponovnoga vrjednovanja „konzervativne revolucije“ kao trenutka „epohalnoga raskida“ i „aktivnoga nihilizma“, Evola predlaže nakon Drugoga svjetskoga rata svojevrsnu sintezu „ratničkoga misticizma“ nacional-revolucionara poput Jüngera.

Drugi razlog postratne aktualnosti „Radnika“ ležao je u prodoru „elementarnoga“, kao dubinske destruktivne sile modernoga nihilizma. Onkraj mekih i fragilnih poziva koje su predstavljali progresistički mitovi poput konzumerizma i industrijske revolucije, kriju se zapravo konture mogućih eksplozija i aktivacije elementarnoga.⁹ S jedne strane u političkom i vojnom smislu tenzije hladnoga rata prijete apokaliptičnim vizijama, dok se na društvenom planu „elementarno“ pojavljuje s konformizmom i klimom „poravnavanja i uniformizacije“ koja dominira zapadnim društvima.¹⁰ Osim toga, prema Evoli, problem „elementarnoga“ nalazi se čak i u obliku „pobune“ protiv konformističkih standarda buržujkoga društva gdje je izrazio sljedeći stav: „Danas nam ostaje samo sram pred golemim izborom

6 Julius Evola, *L'Operaio*, 29.

7 Cassata, *A destra*, 361.

8 Franco Ferraresi, *La destroradicale*, (1984), 158.

9 Julius Evola, *L'Operaio*, 118.

10 Evola, *L'Operaio*, 39.

primjerene dokumentacije za oblike kompenzacije, revolta, pandemijskih opsesija, režima stalne ushićenosti, kolektivnih otvaranja prema primitivnom i seksualnom. Posljedično je 'problem elementarnog' i danas aktualan i tko sudi Jüngerove teze kao pretjerane ili zastarjele, pokazuje s takvim stajalištem kako je potpuno uronjen u krizu koja je poprimila kronične i opće razmjere.¹¹ U uvodu je Evola sročio jednu vrstu kritike na teme kojima se Jünger bavio u „Radniku“. U kritici je individualizirao tri problematična nukleusa koji čini ključne točke afiniteta između ezoteričnoga tradicionalizma i reakcionarnoga modernizma: lik „radnika“ i njegov herojski realizam, pristup tehnologiji i koncept modernoga nihilizma. Vrijednovanje lika „muškarca-vojnika“, elaboriranog u literaturi konzervativne revolucije u Njemačkoj, jedan je od najznačajnijih elemenata „Radnika“: nadiđena osobnost, aktivna i lucidna predanost cilju, prijezir prema svemu što je strogo individualno, čisti rez s vrijednostima prošlosti, prirodna raspoloživost poslušnosti, zapovijedi i jednom „herojskom realizmu“, jednoj novoj pozitivnoj anonimnosti.¹² Prva značajka toga etičko-antropološkoga modela pronađena je u mehanizaciji tijela i negaciji bilo koje želje, s posljedično naglašenom samokontrolom. U tom „novom čovjeku“ nalaze se, s jedne strane, „elementarno u sebi i van sebe“, a s druge strane disciplina, ekstremna racionalnost i objektivnost, apsolutna kontrola potpune aktivacije vlastitog bivstvovanja.¹³ U tom smislu glavni predmet ustezanja kod „muškarca-vojnika“ jest želja za željenjem, stav koji se bori protiv svega što predstavlja ugodu i zadovoljstvo u materijalnom, konzumerističkom smislu. Aspekt koji je Evola potencirao kod Jüngerovoga opusa bio je herojski realizam koji je podudaran s etikom Evolinoga „diferenciranoga čovjeka“ u svojem odnosu s modernošću. Taj tip za Evolu je čovjek koji se drži na nogama jer se čini sposobnim za odnos s aktivnim karakterom prema silama „elementarnoga“, usporedno sa superiornim formama lucidnosti, savjesti i autodominacije, deindividualizacije i realizma, jer pozna zadovoljstvo apsolutnih izvedbi, maksimum akcije s minimumom preispitivanja njezine svrhe.¹⁴ U tom je svjetlu herojski realizam prije svega prikazan kao kodeks ponašanja koji omogućava preživljavanje destruktivnosti modernoga vremena i unutarnji čin pojedinca kao izazov prema mehanizaciji. Modernost, sa svim svojim destruktivnim potencija-

11 Evola, *L'Operaio*, 118.

12 Cassata, *A destra*, 363.

13 Evola, *L'Operaio*, 54.

14 Evola, *L'Operaio*, 53.

lom, predstavlja za „diferenciranog čovjeka“ izazov koji je morao savladati kako bi dohvatio „novu dimenziju postojanja“. Skovan u „čeličnoj kupci“ unutar rovova, novi tip čovjeka opisan je kao potpuno svjestan opasnosti: „Jüngerov radnik odbija ideale buržoaske egzistencije, ne izbjegava težak i život pun rizika, spreman je prihvatiti ga, posjeduje stil potpunog i nadindividualnog truda.“¹⁵ Elitističko uzdizanje napora koji je lišen bilo kakvog racionalnog i proračunatog pristupa, troškova i benefita, prikazan je kao cilj u samoj svojoj akciji, neovisno o svojim praktičnim aspektima herojski realizam tako postaje: „držanje koje nastavlja djelovanje čak i onda kada se predviđa uništenje i uzaludnost vlastitih napora.“¹⁶ Dakle, prvo pitanje kroz koje je Evola vrednovao Jüngerovoga „Radnika“ podcrtava ambijent jednoga organskoga i aristokratskoga koncepta reda, uzdizanje „novoga čovjeka“ i nove hijerarhije, sposobne da nadiđe krizu i da ju izazove u najtežim uvjetima te dostigne „nultu točku vrijednosti“ bez ikakvih nostalgija i pouzdajući se samo u svoje snage.

Drugi nukleus pitanja odnosi se na simbiozu Evola – Jünger kada je u pitanju tehnologija. Tu je izražen nedvosmislen stav gdje je problem pronađen u instrumentaciji i ograničenjima tehnologije te u nedefiniranom razvoju i dinamičnosti suvremenoga društva. Evola je bez sumnje zagovarao usku povezanost između tehnologije i demokracije kao političkoga sustava, ali taj stav ne završava u antitehnološkom konzervatizmu. Upravo suprotno, pojavila se dodirna točka između njegovoga tradicionalizma i Jüngerovoga reakcionarnoga modernizma. Ona se prije svega odnosi na odbacivanje neutralnoga karaktera tehnologije, gdje odaje priznanje Jüngeru za uočavanje suvremenoga stava koji nekritički polazi od ideje zadane neutralnosti suvremenih tehnologija, u kojem su iste prikazane kao puko sredstvo bez produblivanja njihovih mogućih fatalnih implikacija.¹⁷ Udaljavajući se od tradicionalnoga konzervatizma, Evola prihvaća Jüngerovu sintezu o tehnološkoj modernosti i političkoj reakciji: „Tehnologija nije samo sredstvo, već je svojevrsni ‘primordijalni jezik’, ona je izričaj volje za moći ‘novoga čovjeka’, instrument s kojim ‘radnik’ mobilizira svijet. I u ovom slučaju, Prvi svjetski rat predstavljao je pozornicu fuzije između kulture i civilizacije. Bitke materijalnoga otkrile su ‘dušu tehnologije’, spajajući hladnu tehnološku dominaciju i elementarno mitsko.“¹⁸

15 Evola, *L'Operaio*, 57.

16 Evola, *L'Operaio*, 84.

17 Evola, *L'Operaio*, 67.

18 Evola, *L'Operaio*, 36.

Sinkronizirajući ritam duha i tehnologije, po njemu transformira puki funkcionalni karakter tehnologije u „mitsku konstelaciju“, gdje ona postaje uništavajuća sila zbog učinaka vlastitoga postojanja, jedna revolucionarna sila.¹⁹ Kroz stalnu prisutnost tehnologije, tj. kako je nazvao, njezino „okamenjivanje“ mobilizacija progresa vodi u povrat ranijih neprogresističkih mitova koji će se koristiti njezinim oblikom. Tehnološki proces po Evoli može i mora imati ograničenja, smatrajući to logičnom posljedicom ideje da „novi čovjek“ nije više objekt već subjekt toga procesa. U tome je vidio propadanje dijalektike progresa kao jedne od ključnih točaka „Radnika“.

Posljednje konceptualno čvorište koje se kod Evole prepoznaje u „Radniku“ dotiče se nadilaženja nihilizma, prijelaz onkraj „nulte vrijednosne točke“ s problemom oblika u kojem mnogi disolucijski procesi mogu imati oslobađajuću vrijednost, stvarajući preduvjete za konstruktivnu eru.²⁰ „Usmjeriti negativno u pozitivno kao sredstvo promjene, prijeći zonu destruktivnosti bez da se bude uništen“²¹ Evola derivira iz Jüngerova više nego iz Nietzschea opis nihilističkoga pokreta kao zajednicu procesa oslabljivanja, gubljenja i propadanja u punom i spontanom odvijanju. Središnja tema pomrčine za pojedince pruža koristan primjer snažne povezanosti između dijagnostičkoga opisa i prognoze nihilističke bolesti, o kojoj Evola dijeli mišljenje s Jüngerom. Instrumentalizacija modernoga čovjeka može, u njegovom čitanju Jüngerova, imati dvostruki ishod. S jedne strane negativan, s uzdizanjem kolektivizma i vladavine masa, i s druge strane pozitivan, s organicizmom, tj. anti-individualnom integracijom pojedinca u jednu totalnost. U svojem parafraziranju Evola tvrdi kako je individualizam dao rastakajuće mjesto masi vodeći prema uniformnom, prema čistoj vladavini kvantitete. Kolektivistička faza određena je da da mjesto objektivno funkcionalnim zajednicama koje su dobro diferencirane. Jünger prema Evoli podcrtava proces koji pogađa pojedinca ne kako bi doveo do nadosobnoga, već prema ultra-osobnom. To potvrđuje s estetskim argumentom, navodeći primjere simbolične umjetnosti tradicionalnih civilizacija gdje je sve do razdoblja gotike u prvom planu bilo djelo u svojoj objektivnosti i svojoj moći da izrazi određene vrijednosti, a ne autor sa svojim problemima i svojom subjektivnošću.²²

19 Evola, *L'Operaio*, 66.

20 Evola, *L'Operaio*, 37.

21 Evola, *L'Operaio* 53.

22 Cassata, *A destra*, 369.

4. Evolina tradicionalistička kritika Jüngerera kao modernog reacionara

Završno je potrebno osvrnuti se i na kritičku analizu Evole prema Jüngeru. Ona je individualizirana u elaboriranju preciznoga etičko-antropološkoga modela: taj tip predstavlja određeni ljudski aktivni i realistični ideal, otuđen od kulta pojedinca, gotovo asketski, imun na „buržujsku dekadenciju“, koji su ekstremne ideologije s lijevice već etiketirale. Od problematičnih aspekata ostaju esencijalno dva. Prvi se odnosi na tehnološki determinizam Jüngerove refleksije, na temelju koje era tehnologije i rada, u snazi vlastite metafizike, treba dovesti do društvene promjene u liku radnika. Ustvari, kako tvrdi Evola: „elementarno može eruptirati konzervirajući svoje negativne silnice, čak i demonijske, i ta mogućnost, dovoljno potvrđena u posljednjim vremenima, uključujući i Drugi svjetski rat, u ‘Radniku’ nije uopće razmatrana“.²³ Izostanak vrjednovanja mogućih negativnih mogućnosti „elementarnoga“ implicira, iz jednog političkog ugla gledanja, nedostatak preciznoga razlikovanja između Istoka i Zapada, između Sjedinjenih Američkih Država i Sovjetskoga Saveza, tj. između „treće i četvrte države“. Prema Evolinoj optici, unatoč općoj dekadenciji modernoga svijeta, Zapad je predstavljao „manje zlo“.²⁴ Dakle, ako je za Jüngerera okršaj kapitalizma i komunizma sekundaran prema potrebama afirmiranja lika „radnika“, za Evolu antikomunistički stav ostaje fundamentalan. Drugi motiv kritike osvrnuo se na odnos između tradicije i modernosti i definira granicu koja razdvaja Evolin tradicionalizam prema modernističkom reacionarstvu Jüngerera. „Najsugestivniji dio perspektiva koje nudi ‘Radnik’ odnosi se na svijet koji je potpuno moderni, tehnički, tvarni, oslobođen od individualističkih magli, a ipak posjeduje svoju metafiziku. Prisutnost, ili manjkavost ove posljednje, odlučujuća je točka za većinu obrađenih problema.“ Koji prostor ostavlja tehnologija „jednoj viziji svijeta koja nije samo aktivistička ili agonistička, već zaista spiritualna?“²⁵ Jüngerova metafizika modernosti ostaje za Evolu savjet lišen sadržaja: na koji način, u kojim se uvjetima može vratiti i vrijediti konkretno jedna spiritualna, sakralna ili metafizička dimenzija stvarnosti u jednom čovječanstvu koje shvaća sve u čistim terminima moderne znanosti i tehnologije, dakle na jedan način lišen duha, osta-

23 Evola, *L'Operaio*, 121.

24 Cassata, *A destra*, 370.

25 Evola, *L'Operaio*, 123–124.

je teško zamisliti.²⁶ Vrijednost Jüngerovih teorija Evola ograničava na razini etike koja bi mogla dovesti do premisa za jednu „superiornu civilizaciju“ i jedan „novi poredak“. Od te etike ističe prije svega antihedonističko držanje suprotstavljeno „ekonomskom materijalizmu“ i „buržoizaciji“ desnice, kontrolu nad tehnološkim razvojem koji bi provodio novi etičko-antropološki model „radnika“ i egzistencijalnu afirmaciju jednoga „bića koje je u stalnom djelovanju“ i jedne „nove slobode“, skroz drukčije od one anarhične, upravo zbog toga što je prošla kroz anarhiju.²⁷ Sve navedeno, ako bi bilo dostignuto, predstavljalo bi tek prvi korak. Iduća faza koju predviđa Evolin tradicionalizam, uopće ne kontemplirana kod Jüngerera, ogleda se u izlasku iz modernosti i povratku u tradiciju te pretpostavlja „nepredvidljivi čin ne jednostavno ljudskoga karaktera“, jednu vrstu metafizičke frakture.²⁸

5. Zaključak

Evola i Jünger, posebno čitani kod identitarnih krugova, predstavljaju ideju između kulturnoga pesimizma i optimizma volje u restauriranje društvene strukture koja se opisuje kao izgubljena veličina korijena i predaka. Jüngerov opus u Evolinoj optici postaje poveznica između tradicionalnoga antiprogresivizma i modernoga reakcionarstva. Jüngerove teze izazvale su kod Evole velik broj reakcija i iscrpnih komentara. Predstavljale su polazišnu točku iz koje je Evola u razdoblju nakon Drugoga svjetskoga rata proširio mnoge vlastite interpretacije iz ranijega razdoblja. Pred erupcijom sila koje je nazivao „elementarnim“ u „mehaničkom“ svijetu, pojedinac kako bi preživio mora pristupiti novoj formi postojanja, s ekstremnom lucidnošću i objektivnošću te s kapacitetom da djeluje i opstane crpeći uporište u „dubokim silnicama“, onkraj individualnih kategorija, točnije iz ideala i vrijednosti.²⁹ Herojski realizam, skovan u rovovima Prvoga svjetskoga rata, ostaje središnji koncept koji je preuzeo od Jüngerera te ga široko koristio u obrazlaganju novoga etičkoga modela „diferenciranoga čovjeka“ i u suprotstavljanju prema marksističkom realizmu. Isti je koncept Evoli poslužio za opis držanja prema modernosti i opisima nihilizma, što će kulminirati njegovim značajnim djelom „Zajaši tigra“ (*Cavalcare la tigre*), gdje

26 Evola, *L'Operaio*, 124.

27 Evola, *L'Operaio*, 125.

28 Evola, *L'Operaio*, 125.

29 Evola, *Cavalcare la tigre*, (1995), 102.

je po svojem mišljenju nadopunio one esencijalne probleme na unutarnjem planu pojedinca koje je Jünger zaobišao u svojoj definiciji novog tipa čovjeka. Tako je, svodeći ga na asketsko-ratnički model, Jüngerov „ratnik rada“ kao „modernistički reakcionar“ uveden u korice Evolinoga tradicionalizma.

ABSTRACT

This article deals with the approach of the Italian philosopher Julius Evola towards the thought of Ernst Jünger, a significant representative of the German conservativemovement. The main concepts which Evola deals in his writings on the topic of Jünger's thought are the esthetics of violence, the character of the worker, modern reactionary thought through the lens of his own theory of traditionalism. The relation between the two identitarian thinkers goes from acceptance to the critical dispute made by Evola in some points he regarded as relevant.

Keywords: *Julius Evola, Ernst Jünger, traditionalism, anti-modernity, modern reactionary*